

2024

TCO

Ett handslag för klimatet

– TCO:s klimatpolitiska program

Kontakt

Charlotta Helge, Samhällspolitisk chef, TCO
charlotta.helge@tco.se

Dags för modigt och visionärt klimatledarskap

Att ställa om, minska utsläppen, nå klimatmålen och få till en rättvis klimatomställning är akuta frågor som kräver vår odelade uppmärksamhet. Klimatförändringar påverkar både liv och arbetsliv, vilket forskare är eniga om. Ju längre vi väntar med omställningen, desto större åtgärder kommer att krävas. Därför är det självklart att som facklig aktör vara en del av omställningen.

Klimatförändringarna påverkar redan tjänstemännen. När TCO har frågat tjänstemännen svarar nästan var tredje person att de påverkas av klimatförändringarna i sitt jobb och ännu fler svarar att de kommer att påverkas i framtiden. Detta är signaler som TCO som centralorganisation tar på allvar.

Lösningar saknas inte. Många pusselbitar i den gröna omställningen finns redan på plats eller väntar precis runt hörnet. Över hela landet bubblar det av innovationsförmåga och vilja att förändra och tjänstemännen både vill och ska vara en del av lösningen. Många kommuner och regioner går före och visar politiskt ledarskap, liksom EU.

Nu behövs ett modigt och visionärt ledarskap. Vi behöver politiska reformer som minskar utsläppen och främjar grön teknik, samtidigt som de garanterar en rättvis omställning. Om vi gör det på rätt sätt är omställningen en möjlighet till ett mer hållbart arbetsliv där varken människor eller planet slits ut, samtidigt som vi gynnar svensk arbetsmarknad. Här är tjänstemännen nyckelpersoner med sin kompetens och kunnande.

Vi behöver en facklig klimatrörelse. TCO representerar 1,2 miljoner människor över hela arbetsmarknaden. Vi vet att fackligt engagemang och kollektivavtal fungerar för att lösa våra utmaningar. För att lyckas med klimatomställningen behövs både dialog och samverkan på arbetsplatserna för att fånga upp medarbetarnas förslag och ledarskap som pekar ut riktningen. Därför behövs det en facklig klimatrörelse som prioriterar arbetstagares trygghet och omställningsmöjligheter och tar tillvara våra medlemmars lösningsförslag.

Klimatomställningen är vår tids största strukturomvandling. Det förändrar förutsättningarna på arbetsmarknaden och innebär en omställning för både medarbetare och arbetsgivare. Den svenska modellen är vår superkraft – med arbetstagare och arbetsgivare som tillsammans löser samhällsutmaningar. Med detta program tar TCO initiativ till ett handslag för klimatet mellan arbetsmarknadens parter. Det är återigen dags att kroka arm, i den viktigaste strukturomvandlingen någonsin.

Therese Svanström
Ordförande TCO

” Vi behöver politiska reformer som minskar utsläppen och främjar grön teknik, samtidigt som de garanterar en rättvis omställning”

Innehållsförteckning

FÖRORD: DAGS FÖR MODIGT OCH VISIONÄRT KLIMATLEDARSKAP	3
FRAMTIDSVISION FÖR KLIMATET	6
TCO:S FÖRSLAG FÖR EN RÄTTVIS KLIMATOMSTÄLLNING.	7
Ett handslag för klimatet – den svenska modellen som superkraft i klimatomställningen	7
TCO:s fyra principer för en rättvis klimatomställning.	8
PRINCIP 1. En rättvis omställning ger folkligt stöd och engagemang	8
1. Vi behöver en facklig klimatrörelse	8
2. Kompetensförsörjning för den gröna omställningen	9
3. Skapa trygghet i omställning	9
4. Skatteåterbäring för omställning med brett stöd	9
PRINCIP 2. Arbetsplatserna är avgörande i klimatomställningen – och tjänstemännen är nyckelspelare	10
5. Ge offentlig sektor verktyg att ta tåten	10
6. Öka tempot i klimatanpassningen	11
7. Minska jobbresornas klimatavtryck	11
PRINCIP 3. Sverige ska ta tåten i klimatomställningen.	12
8. Öka takten i den fossilfria gröna omställningen	12
9. Klimatsäkra samhällsekonomin	12
PRINCIP 4. Politiskt ledarskap behövs nationellt och internationellt	14
10. EU:s klimatarbete måste vara fortsatt ambitiöst.	14
11. Stärk de svenska klimatmålen	14

TCO vill vara med och forma en framtid att längta till

2045 har Sverige lyckats med omställningen till ett fossilfritt välfärds-samhälle där människor och ekosystem mår bra. Människor är delaktiga i att forma samhällsutvecklingen, de kan utvecklas på jobbet och ha en balans mellan jobb och fritid.

Sverige är ett internationellt föredöme genom att visa att det går att kombinera en hög sysselsättning, ett konkurrenskraftigt näringsliv och en stark välfärd med nettonollutsläpp och en blomstrande ekonomi inom ramen för planetens gränser.

Alla delar av samhället präglas av fossilfrihet, resurseffektivitet och cirkulära lösningar. EU närmar sig klimatneutralitet och inspirerar andra länder att följa efter. Det, är en framtid att längta till!

Hur tog vi oss hit?

Den svenska modellen och fackföreningsrörelsen har varit nyckelspelare. Genom engagemang och modiga beslut på alla nivåer har Sverige lyckats med en kraftfull och rättvis omställning på två decennier.

En rättvis omställning har skapat stöd och engagemang. Folkets delaktighet och rättvis fördelning av vinster och kostnader har lett till bred acceptans. Klimatomställningen blev allas rörelse.

Arbetsplatserna – nyckeln till omställningen

Tjänstemännens idéer och engagemang har lett till klimatneutrala arbetsplatser. Kollektivavtal och samarbete med arbetsgivare har varit avgörande. Trygghetssystem har underlättat omskolning och kompetensutveckling, vilket behövs för nya jobb och arbetsuppgifter i det klimatanpassade samhället.

Visionärt ledarskap och investeringar

Sverige har tagit täten genom modiga beslut och investeringar inom energi, transporter och innovation. Nationella mål och ett visionärt politiskt ledarskap, på hemmaplan och inom EU, har varit avgörande för framgången.

TCO:s förslag för en rättvis klimatomställning

TCO:s klimatpolitiska program beskriver hur TCO ser på vägen mot det svenska målet om nettonollutsläpp till 2045 och Parisavtalets mål, hur arbetsplatserna och medarbetare kan bidra i omställningen och vad som är politikens roll. Detta samtidigt som vi som samhälle håller oss inom de planetära gränserna och stärker den ekonomiska och sociala hållbarheten.

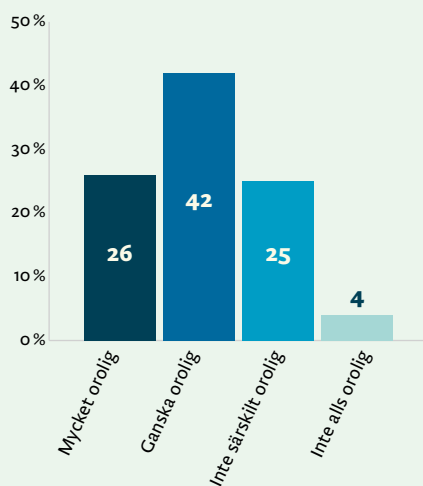
Ett handslag för klimatet – den svenska modellen som superkraft i klimatomställningen

Sju av tio tjänstemän svarar i en undersökning från Novus att de är oroliga över klimatförändringarna och lika många tycker att det är viktigt Sverige går före andra länder. Det förpliktigar.

TCO vill ta vårt ansvar för att få till en snabb och rättvis omställning. Därför tar vi initiativ till ett handslag för klimatet mellan arbetsmarknadens parter. Ett sektorsövergripande handslag som likt Saltsjöbadsavtalen och andra stora överenskommelser skulle innebära en samsyn kring vilken riktning parterna vill se i klimatfrågan. Det tror vi är nödvändigt för att lyckas med den rättvisa klimatomställningen.

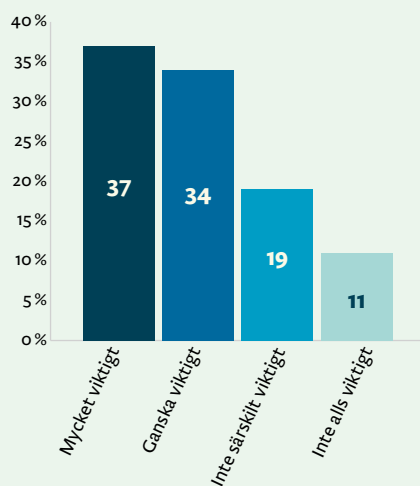
Den svenska fackföreningsrörelsen och arbetsgivarna är vana vid att samarbeta kring stora samhällsutmaningar. Vi måste kroka arm även nu, i den viktigaste strukturomvandlingen någonsin.

7 av 10 är oroliga över klimatförändringarna

FRÅGA: RENT ALLMÄNT, HUR OROLIG ÄR DU ÖVER KLIMATFÖRÄNDRINGARNA?

7 av 10 vill att Sverige går före när det gäller klimatet

FRÅGA: HUR VIKTIGT ÄR DET ATT SVERIGE GÅR FÖRE ANDRA LÄNDER NÄR DET GÄLLER KLIMATOMSTÄLLNINGEN?

TCO:s fyra principer för en rättvis klimatomställning

TCO utgår från fyra principer i vårt klimatarbete. Det är också inom dessa områden vi lägger fram konkreta förslag. Läs gärna den längre versionen av TCO:s klimatpolitiska handlingsprogram om du vill fördjupa dig i våra förslag under varje område.

PRINCIP 1. En rättvis omställning ger folkligt stöd och engagemang

En rättvis omställning eller ”Just transition” är den samlade fackföreningsrörelsens svar på hur arbetstagarnas intressen ska tillvaratas i omställningen. TCO tror också att det är nyckeln till att skapa det engagemang som behövs, genom att människor ges möjlighet att bidra och känna delaktighet. I den rättvisa omställningen ingår behovet av robusta trygghetssystem, offensiva klimatreformer, arbetstagares inflytande, en plan för hur kompetensgapet kan stängas och åtgärder som gör att de som drabbas hårdast av klimatförändringarna och den strukturomvandling vi står inför, också får det stöd som behövs.

Våra viktigaste förslag

1. Vi behöver en facklig klimatrörelse

Klimatomställningen måste bli allas omställning – en folkrörelse för klimatet. Fackförbunden har en viktig roll i att kanalisera medarbetares engagemang och lösningar, att öka kunskapen hos sina medlemmar i klimatfrågan och värna medlemmarnas rätt att engagera sig för klimatet även utanför arbetstid.

A portrait of Jim Werngren, a man with short, wavy white hair and glasses, wearing a dark sweater over a blue and white striped shirt. He is looking slightly to the right of the camera with a neutral expression.

” Under 2023 minskade flygresorna med 75 procent jämfört med 2019. Utan fackets ihärdiga engagemang hade inte utsläppen från myndighetens tjänsteresor minskat så mycket. Genom facket har vi verktygen att förändra!”

JIM WERNGREN,
FOLKHÄLSOMYNDIGHETEN, MIKROBIOLOG

2. Kompetensförsörjning för den gröna omställningen

- **Nationell strategi för grön kompetensförsörjning.** Regeringen bör analysera var jobb försvinner och nya tillkommer på grund av klimatförändringar och den gröna omställningen, och ta fram en strategi för att fylla de kompetensbehov som finns.
- **Livslångt lärande.** Medarbetare måste få goda möjligheter att uppdatera sina kunskaper och färdigheter i takt med teknologiska framsteg och förändrade arbetsmarknadsbehov. Alla medarbetare, oavsett bakgrund, ska få lika möjligheter till kompetensutveckling.
- **Utbildningar för rätt kompetens.** Högskolor och universitet ska få i uppdrag att anpassa utbildningssystemet för att möta behoven i klimatomställningen.
- **Kompetenslyft om klimatet.** Inför ett brett kompetenslyft om klimatomställningens möjligheter och utmaningar för att skapa folkligt stöd och kraft.

3. Skapa trygghet i omställning

- **Stärkt a-kassa.** En stark a-kassa är central för en rättvis omställning och ska ge tjänstemännen det stöd som de behöver för att kunna ställa om. Ersättningsnivån behöver indexeras och villkoren förbättras.
- **Ett fungerande omställningsstudiestöd.** Ge människor möjlighet att studera och vidareutbilda sig mitt i livet genom att se till att omställningsstudiestödet fungerar på det sätt som det var tänkt, med rimliga handläggningstider och resurser.

4. Skatteåterbäring för omställning med brett stöd

Koldioxidskatten är ett kraftfullt verktyg för att styra mot minskade koldioxidutsläpp. I Kanada återbetalas koldioxidskatten till familjer och företag. Genom att göra klimatsmarta val kan människor minska sina kostnader och ändå få full ersättning via programmet. Därför får åtta av tio familjer tillbaka mer än vad de betalar i koldioxidskatt.

TCO anser att den kanadensiska modellen är ett intressant exempel på hur man kan skapa en bred folklig acceptans för klimatomställningen. Den svenska kontexten är delvis annorlunda, då Sverige har haft en koldioxidskatt sedan 1991 och att svensk praxis är att inte öronmärka skatteintäkter. TCO anser dock att en modell med liknande syfte, utformad för att passa vårt skattesystem samt svenska geografiska och socioekonomiska förhållanden, bör utredas.

PRINCIP 2. Arbetsplatserna är avgörande i klimat- omställningen – och tjänstemännen är nyckelspelare

Tjänstemännen är centrala, de behöver bli lyssnade på och göras delaktiga i klimatarbetet. Helt enkelt få rätt förutsättningar för att kunna göra ett bra jobb. Ökad samverkan och dialog på arbetsplatserna gör att glappet mellan arbetsgivares klimat- ambitioner och genomförandet kan överbryggas. Ett förändrat klimat påverkar arbetsmiljön i hög grad, det påverkar arbets- tagarnas hälsa, säkerhet och trygghet. Rätt förutsättningar behöver därför ges för att arbetsplatserna ska kunna anpassas för till exempel extremväder, värmeböljor och spridning av sjukdomar.

Våra viktigaste förslag

5. Ge offentlig sektor verktyg att ta tåten

- **Klimatanpassa offentlig upphandling.** Med en samlad köpkraft på runt 800 miljarder om året kan offentlig sektor leda vägen i klimatomställningen genom att ställa klimatkrav vid upphandlingar. TCO vill trycka på behovet av att samtidigt ställa krav på socialt ansvar genom till exempel kollektivavtal och arbetsmiljöarbete, samt vikten av att detta arbete följs upp. För att kunna axla rollen som motor i omställningen måste upphandlarna också ges tid för, och tillgång till, kompetensutveckling. Ett färdigt lagförslag finns redan på bordet, nu är det dags för genomförande.
- **Kommuner och regioner behöver långsiktighet.** Sveriges kommuner och regioner tar redan i dag ett stort ansvar i klimatomställningen. Tjänstemännens engagemang och kunskap spelar en avgörande roll i arbetet. Kommuner och regioner behöver långsiktiga planeringsförutsättningar kring exempelvis statsbidrag, riktade stöd och nationella klimatmål – för att kunna säkerställa en hållbar välfärd där fler vill jobba och samtidigt öka takten i arbetet med klimatanpassning och -omställning.
- **Stärk myndigheternas arbete.** Myndigheter bör få tydliga ansvars- områden och resurser för att samordna klimatarbetet. Klimat- perspektivet måste integreras i alla politikområden och i styrningen av myndigheterna, tillsammans med resurser för arbetet.

6. Öka tempot i klimatanpassningen

- **Mer pengar till klimatanpassning.** Stora investeringar krävs för att anpassa samhället till klimatförändringar, liksom förstärkt kompetens hos medarbetarna för att kunna jobba med anpassningen. Med ett varmare klimat kommer också fler sjukdomsframkallande bakterier och virus att spridas, vilket ger nya utmaningar för en redan hårt belastad sjukvård. Kommuner, regioner och myndigheter behöver pengar till arbetet med klimatanpassning. TCO vill se ett "klimatanpassningskliv" liknande det "klimatkliv" som finns i dag.
- **Stärk arbetsmiljöarbetet.** Arbetsmiljön måste anpassas till ett varmare klimat med åtgärder som skydd mot värme, stormar och smittspridning. TCO vill att Arbetsmiljöverket ges i uppdrag att inkludera klimatanpassning i sitt arbete för att säkerställa en trygg arbetsmiljö i ett förändrat klimat, genom att exempelvis uppdatera sina föreskrifter.

7. Minska jobbresornas klimatavtryck

- **Satsa på tåg, kollektivtrafik och cykling.** Att satsa på tåg, kollektivtrafik och cykling gör att fler kan ta sig till jobbet på ett hållbart sätt oavsett var i landet en bor. Biljettpriser för kollektivtrafik måste vara konkurrenskraftiga för att fler ska ställa bilen hemma. TCO vill också att reseavdraget ska göras om så att det blir färdmedelsneutralt. För längre resor krävs en upprustning och utbyggnad av järnvägen i hela landet. TCO anser att SJ ska få i uppdrag att verka för ökat och förbättrat tågresande, vid sidan om dagens lönsamhetskrav.
- **Ge fler möjlighet att köra elbil till jobbet.** I områden där avstånden till jobb och service är långa kommer bilen fortsatt att ha en viktig roll. Genom att erbjuda möjligheten att ladda bilen gratis på jobbet möjliggör arbetsgivare för sina anställda att kunna satsa på en elbil. Staten kan hjälpa till genom att stötta förmånliga leasingavtal eller bonussystem för köp av elbil. TCO anser att alla nya bilar ska vara fossilfria från 2030.

” Som klimatombud har jag en väg in till arbetsgivaren när det gäller att minska arbetsplatsens klimatpåverkan, jag hamnar direkt i rätt forum. Bara fantasin sätter gränser för vad ett klimatombud kan göra!”

CAMILLA MOLINA MUGA,
DANDERYDS KOMMUN, AVFALLSSAMORDNARE

PRINCIP 3. Sverige ska ta tåten i klimatomställningen

I kampen om de gröna nya jobben och arbetsplatserna ska Sverige stå starkt. Vi ska vara ett föregångsland som konkurrerar med goda villkor, står för ett hållbart arbetsliv och banar vägen för gröna investeringar. Det ställer krav på infrastruktur och på att människor har möjlighet att få den kompetens som krävs för att kunna ta de nya jobben. Men också att det finns bostäder, skolor, sjukvård och att välfärden fungerar i hela landet.

Våra viktigaste förslag

8. Öka takten i den fossilfria gröna omställningen

- **Blocköverskridande energiöverenskommelse.** För en stabil elektrifiering av industrin och transportsektorn behövs långsiktiga och stabila förutsättningar. TCO vill se en blocköverskridande överenskommelse om energin för att skapa förutsägbara spelregler för elsystemet.
- **Bygg ut vindkraften snabbt och effektivisera.** För att möta elbehovet i den gröna omställningen behöver Sverige mer vindkraft. Acceptansen för vindkraften måste öka genom modeller som ger ekonomisk ersättning till kommuner och lokalsamhällen. Effektivare elanvändning är avgörande för elektrifieringen av samhället. Genom att effektivisera energianvändningen kan behovet av utbyggnad av elproduktion och elnät minska.
- **Effektivisera tillståndsprocesserna.** TCO vill trycka på behovet av snabba, effektiva och enklare tillståndsprocesser. Nu är det dags att gå från utredning till konkreta och effektiva åtgärder, som kombineras med fortsatt höga miljökrav, hänsyn till människor och verksamheter som berörs, inte minst när det gäller samers rättigheter.

9. Klimatsäkra samhällsekonomin

- **Samhällsekonomin behöver bli cirkulär.** Sverige har stora naturresurser som måste användas hållbart. En cirkulär ekonomi, där material och produkter används så länge som möjligt genom reparation, återtillverkning, uthyrning och delning, kan minska resursanvändningen och klimatpåverkan.
- **Pengarna ska jobba åt rätt håll.** Finanssektorn behöver ta ett tydligt ansvar för hur verksamheten påverkar samhället och miljön – i den egna verksamheten och i externa investeringar. För att kunna ta detta ansvar behöver finansanställda rätt kunskap och verktyg. AP-fonderna har ett stort ansvar att investera hållbart och genom ägarstyrning påverka företagen de investerar i.
- **Fasa ut fossila subventioner.** På FN:s klimattoppmöte 2023 kom världens länder överens om att fasa ut fossila subventioner. Sverige, med en stor andel fossilfri energi, har möjlighet att gå före och visa resten av världen att det är möjligt att ställa om till en fossilfri ekonomi med fortsatt hög konkurrenskraft och välfärd. Utfasningen bör ske på ett sätt som hjälper människor och näringsliv att ställa om till fossilfrihet. Arbetet bör starta nu men också ingå som en del av en större skatteöversyn.

- **Revidering av finanspolitiska ramverket för klimatinvesteringar.**

En revidering av det finanspolitiska ramverket kan bidra till att finansiera nödvändiga investeringar i klimatomställning och -anpassning. TCO bedömer att den offentliga skulden kan ges ett mål på en högre nivå, med fortsatt god säkerhetsmarginal för långsiktigt stabila och hållbara offentliga finanser och utrymme för finanspolitisk stabiliseringspolitik. TCO anser också att målet för det finansiella sparandet kan vara negativt under en period för att finansiera nödvändiga investeringar.

- **Utveckla de svenska välfärdsmåten.** I Sverige finns sedan 2017 så kallade alternativa välfärdsått, som komplement till BNP-tillväxt. Dessa ått inkluderar indikatorer på ekonomisk, miljömässig och social hållbarhet. TCO vill att regeringen tar ett omtag i arbetet med indikatorerna, i bred samverkan med arbetsmarknadens parter och civilsamhällets aktörer.

”Tjänstemännen är jätteviktiga, om det inte finns människor som tar tag i målsättningar och styrdokument så blir det inte verkstad. Eldsjälar med brinn i frågorna gör hela skillnaden!”

ANNA HALLIN, HÅLLBARHETSSAMORDNARE,
INKÖPSENHETEN I KUNGSBACKA KOMMUN

PRINCIP 4. Politiskt ledarskap behövs nationellt och internationellt

Chansen att vara ett föregångsland ur klimatsynpunkt får inte slarvas bort. Det behövs ett politiskt ledarskap med visioner som visar vägen och förstår att en hållbar omställning och ett hållbart arbetsliv går hand i hand. Vi ska vara ett land där gröna investeringar sker och där kunskap och kompetens finns. Rätt utformad stärker omställningen svensk arbetsmarknad och skapar fler hållbara jobb i Sverige, samtidigt som utsläppen av växthusgaser minskar i den takt som behövs.

Våra viktigaste förslag

10. EU:s klimatarbete måste vara fortsatt ambitiöst

EU:s ledarskap är avgörande för global klimatomställning. EU:s klimatmål för 2040 ska vara ambitiöst och i linje med målet om klimatneutralitet 2050 och rekommendationerna från det klimatvetenskapliga rådet. För att EU ska kunna nå målen krävs tydliga ramverk och ett konkret åtgärds paket för 2040-målet. EU måste stärka parternas roll och finansiera utvecklingen av social dialog och facklig organisering i medlemsländer där det behövs.

11. Stärk de svenska klimatmålen

- **Behåll de svenska klimatmålen.** TCO anser att de nationella klimatmålen, inklusive transportmålet för 2030, ska behållas. Utgångspunkten ska vara att i första hand klara målen med åtgärder i Sverige. Att ta ansvar för våra egna utsläpp är rimligt utifrån ett rättviseperspektiv men det skapar också förutsättningar för att gröna investeringar sker i landet. En revidering skulle innebära en risk för att klimatomställningen tappar fart – i ett läge när hastigheten måste öka.
- **Sätt mål för utsläpp från svensk konsumtion.** Sverige är ett land med stor export och import. Det betyder att mycket av det som vi konsumerar här i Sverige har orsakat utsläpp någon annanstans. Både utsläppen som uppkommer här i Sverige och de utsläpp som bildas utomlands från svensk konsumtion behöver minska. TCO anser att Sverige ska börja mäta och följa upp hur svensk politik påverkar utsläpp utomlands och sätta mål om att Sverige ska ha ett negativt globalt klimatavtryck senast 2045.
- **Utred en nationell koldioxidbudget.** Det är viktigt att klimatmålen nås. Men hur vägen dit ser ut är minst lika viktigt. De sammanlagda klimatutsläppen över tid är avgörande. Ju senare utsläppskurvan viker av, desto mer utsläpp hinner ske innan målet nås. En utsläpps budget ger en ram för en ordnad strukturomvandling. Drygt 60 svenska kommuner, länsstyrelser och regioner jobbar redan i dag med en koldioxidbudget. TCO föreslår att det tillsätts en offentlig utredning om en svensk nationell koldioxidbudget, som visar i vilken takt utsläppen bör minska fram till 2045.

Om TCO

TCO är en partipolitiskt fristående centralorganisation som samlar 12 fackförbund med över 1,2 miljoner medlemmar. Vår uppgift är att påverka politiken och samhällsutvecklingen för goda villkor i arbetslivet. TCO-förbundens medlemmar är både välutbildade och professionella yrkesutövare. De jobbar i landets privata tjänste- och industriföretag, kommuner, regioner, kyrka, statliga myndigheter och i den ideella sektorn. Bland yrkesgrupperna finns allt från ingenjörer och journalister till poliser, ekonomer och sjuksköterskor. Över 60 procent av medlemmarna är kvinnor.

Vill du veta mer? Gå in på www.tco.se

Tjänstemännens centralorganisation
Linnégatan 14, 114 94 Stockholm
Tel 08-782 91 00, tco.se

